

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, II, 306, 488, 533; Müslim, "İmâret", 57; İbn Mâce, "Fiten", 7; Ebû Dâvûd, "Edeb", 112; Nesâî, "Taḥrîm", 28; Ebû Hilâl el-Askerî, *Cemheretü'l-emşâl* (nşr. Muhammed Ebû'l-Fazl — Abdülmecîd Katâmiş), Kahire 1384/1964, I, 58-59; Meydânî, *Mecma'u'l-emşâl* (nşr. M. Muhyiddin Abdülhamîd), Dimaşk 1972, II, 384; İbn Teymiyye, *İktizâ'u's-şirâti'l-müstakim*, Kahire 1400/1980, s. 70; İbn Haldûn, *Muḳaddime*, I, 86, 116-134, 142-143, 164-165, 167-168, 180-182; Ebû'l-Mehâsin eş-Şeybî, *Timsâlü'l-emşâl* (nşr. Esad Züb-yân), Beyrut 1402/1982, I, 325; Hilmi Ziya — Ziyaeddin Fahri, *İbn Haldun*, İstanbul 1940, s. 62, 64-65; Fr. Rosenthal, *The Muḳaddimah*, London 1958, I, Giriş, s. LXI, LXVIII vd., LXXXII vd., CX; Cevad Ali, *el-Mufaşşal*, IV, 392-398, 402; Mâcîd Fahrî, *Târḫu'l-felsefetü'l-İslâmiyye*, Beyrut 1974, s. 449-451; T. J. de Boer, *Târḫu'l-felsefe fi'l-İslâm* (trc. M. Abdülhâdî Ebû Rîde), Beyrut 1981, s. 411-415; Muhammed Âbid el-Câbirî, *Fikru İbn Haldûn: el-Şaḫabiyye ve'd-devle*, Dârülbeyzâ 1982, s. 271-336; Ronart, *CEAC*, s. 57; Ünver Günay, "İslâm Dünyasında Bir Din Sosyolojisi Öncüsü: İbn Haldun", *Erz. AÜİFD*, VI (1986), s. 78-80, 90-101; Ahmet Ateş, "Asabiyyet", *İA*, I, 663-664; F. Gabrieli, "Aşabiyya", *EI²* (Fr.), I, 701-702; a.m.f., "Aşabiyye", *UDMİ*, XIII, 360-361.

MUSTAFA ÇAĞRICI

ÂSAF

(أصف)

İslâm dünyasında
vezir karşılığı veya
vezirin sıfatı olarak kullanılan
bir terim.

İbrânîce'den Arapça'ya geçmiş olan bu kelime, Hz. Süleyman'ın hikmet ve tedbirleriyle tanınan veziri Âsaf b. Berahyâ'nın adından gelmektedir. Osmanlılar'da vezir ve özellikle veziriazamlar için kullanılmıştır. Çeşitli kelimelerle birleşerek "vezire ait" mânasına âsafî, sadrazam konağı ve Bâbü'l-i için Bâb-î Âsafî, itibar ve haysiyet sahibi kişiler için âsaf-câh, ileri görüşlü kimseler için âsaf-rey ve âsaf-nazîr vb. terkipler ortaya çıkmıştır. Lutfi Paşa da (ö. 1564) Osmanlı devlet idaresine dair tanınmış eserine *Âsafnâme** adını vermiştir. Edebiyatta ise vezirlerden bahsederken veya sadrazamlara yazılan kasideelerde övgü için kullanılmıştır. Âsaf kelimesine Türk-İslâm toplumlarında erkek adı olarak da rastlanmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Kâmus Tercümesi, III, 518; *Türk Lugatı*, I, 90; Pakalın, I, 92; Ömer Rıza Doğrul, "Âsaf", *İTA*, I, 532.

MEHMET İPŞİRLİ

ÂSAF b. BERAHYÂ

(أصف بن برخيا)

İslâmî kaynaklarda
Hz. Süleyman'ın kâtibi veya
veziri olduğu kaydedilen kişi.

Âsaf b. Berahyâ b. Şimea b. Mikael b. Baaseya b. Malkiya (I. Tarihler, 6/38-43; Sa'lebî, s. 243) Ahd-i Atîk'e göre, Levi-oğulları'na mensup Gerşom ailesinden Berekyâ'nın (Berekyâ-Berechiah) oğludur. Hz. Dâvûd zamanında kendisine, ahid sandığı*nın Obededom'un evinden esas yerine taşılması sırasında, Heman ve Eytan (Ethan) ile birlikte, yüksek ses çıkaran tunç zillerle sandığa kılavuzluk etme işi verilmiştir (I. Tarihler, 15/17-20, 25). Daha sonra Hz. Dâvûd tarafından ahid sandığı önündeki merasimde bu zilleri çalmakla görevlendirilmiş (I. Tarihler, 16/5, 7, 37), ibadetin düzenlenmesinin ardından da çeşitli müzik aletleriyle ilâhî söyleyip peygamberlik etmeleri için vazifelendirilen üç aileden birinin reisi olmuştur (I. Tarihler, 25/1-9). Hz. Süleyman'ın mâbedi bina etmesinden sonra, ahid sandığının mâbeddeki yerine nakli sırasında da aynı görevi sürdürmüştür (II. Tarihler, 5/12). Mezmurlar'dan on ikisi (Mezmun, 50/73-83) onun adını taşımaktadır. Onun "peygamber" veya "gören" olduğu da kaydedilmektedir (II. Tarihler, 29/30).

İslâmî kaynaklarda Âsaf b. Berahyâ Hz. Süleyman'ın teyzesinin oğlu, çok güvendiği bir kişi, siddîk, hatta Hz. Süleyman'ın kâtibi ve veziri olarak gösterilmekte, *ism-i a'zam**ı bildiği, duasının kabul edildiği, kerâmet sahibi olduğu nakledilmektedir. Tarihçiler ve müfessirler onun adını Hz. Süleyman'la ilgili bir vak'ayı izah ederken zikrederler ki bu vak'a Kur'an-ı Kerim'de şu şekilde nakledilmektedir: Hz. Süleyman Sebililer'in teslim olmalarını istedi ve çevresindekilere, "Ey ulular, dedi; bana teslim olarak gelmelerinden önce hanginiz onun (Sebe melikesinin) tahtını bana getirir?, Cinlerden bir ifrit, 'Sen yerinden kalkmadan önce ben onu sana getiririm' dedi. 'Bunu yapmaya gücüm yeter ve ben güvenilir bir kimseyim'. Kendisinde ki-taptan ilim bulunan zat ise, 'Sen gözünü açıp kapayınca kadar ben onu sana getirebilirim' dedi" (en-Neml 27/38-40). Sebe melikesinin tahtını göz açıp kapayınca kadar geçecek bir sürede getireceğini söyleyen zatın kim olduğu hususunda çeşitli rivayetler vardır. Müfessirler çoğunlukla bunun Âsaf b. Be-

rahya olduğunu söylemektedirler. Tarihçiler de aynı görüşü paylaşırlar.

Âsaf b. Berahyâ ile ilgili olarak İslâmî kaynaklarda yer alan bir başka rivayet de şöyledir: Hz. Süleyman bir adayı istilâ eder ve ada hükümdarının kızı Cerâde'yi alır. Cerâde, babasının başına gelenleri hatırlayarak mahzun olduğunu söyler ve babasının bir sûretinin yaptırılmasını ister. Hz. Süleyman bunu kabul eder. Fakat Cerâde gizlice bu heykelle tapmaya başlar. Bu iş Hz. Süleyman'ın bilgisi dışında kırk gün devam eder. Hadiseyi haber alan Âsaf b. Berahyâ bir toplantı yapmak için Hz. Süleyman'dan izin alır ve yaptığı konuşmada, daha önce yaşayan peygamberleri överek anar. Sıra Hz. Süleyman'a gelince, "Çocukluğunda ne kadar uslu idi ve seilmeyen her şeyden ne kadar uzaktı" demekle yetinir. Hz. Süleyman, niçin sadece gençlik yıllarından bahsedip daha sonraki dönem hakkında bir şey söylemediğini sorunca Âsaf meseleyi anlatıp sarayında kırk gündür puta tapılmakta olduğunu belirtir. Bunun üzerine Hz. Süleyman putu kırdırır, Cerâde'yi cezalandırır ve kendisi de tövbe eder (Taberî, *Târḫ*, I, 497-498).

Âsaf b. Berahyâ, bunlardan başka, Hz. Süleyman'ın saltanat mührünü kaybetmesi hadisesiyle ilgili olarak da zikredilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Taberî, *Târḫ* (Ebû'l-Fazl), I, 496-499; a.m.f., *Tefstr*, XIX, 100-103; İbnü'n-Nedîm, *el-Fihrist*, Beyrut 1398/1978, s. 380; Sa'lebî, *Arâ'isü'l-mecâlis*, Kahire 1301, s. 243-248; Fahrreddin er-Râzî, *Tefstr*, XXIV, 197; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, I, 236-240; İbn Kesir, *el-Bidâye*, II, 23; Âlûsî, *Rûḫu'l-me'ânî*, XIX, 203-204; B. T. Dahlberg, "Asaph", *IDB*, I, 244-245; H. H. Guthrie, JR, "Berechiah", *IDB*, I, 385; Elmalılı, *Hak Dini*, V, 3679-3681; Ömer Rıza Doğrul, "Âsâf", *İTA*, I, 532-535; A. J. Wensinck, "Asaf", *İA*, I, 664; Meceddin Keyvanî, "Âsaf b. Berahyâ", *DMBİ*, I, 414-416.

ÖMER FARUK HARMAN

ÂSAF HÂLET ÇELEBİ

(bk. ÇELEBİ, Âsaf Hâlet).

ÂSAFİYE CAMİİ

Bağdat'ta

Dâvud Paşa Camii adıyla da anılan
Osmanlı devri camii.

Şüheda Köprüsü'nün (Cisrü's-şühedâ, eski adı: Cisrü'l-Me'mûn) yanında, yıkılan Mevlevî tekkesinin yerine Bağdat Valisi Dâvud Paşa tarafından 1826 - 1830 yıl-